

Materijalni nedostaci kod trgovačke kupoprodaje

Peroš, Ljubomir Frane

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:502533>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-15**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Katedra za trgovačko pravo i pravo društava

Ljubomir Frane Peroš

**MATERIJALNI NEDOSTACI ROBE KOD
TRGOVAČKE KUPOPRODAJE**

Diplomski rad

mentor: prof. dr. sc. Hrvoje Markovinović

Zagreb, lipanj 2024.

Izjava o izvornosti

Ja, Ljubomir Frane Peroš pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristio drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Ljubomir Frane Peroš, v.r.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
1.1. Ugovor o kupoprodaji.....	1
1.2. Povijesni pregled – Konvencija UN-a o ugovorima o međunarodnoj prodaji robe (Bečka konvencija iz 1980.g.) i Direktiva (EU) 2019/771....	4
2. MATERIJALNI NEDOSTACI ROBE.....	6
2.1. Definicija materijalnih nedostataka.....	6
3. ODGOVORNOST ZA MATERIJALNE NEDOSTATKE.....	7
3.1. Pretpostavke odgovornosti za nedostatke.....	7
3.2. Pravna klasifikacija materijalnih nedostataka stvari.....	10
3.3. Nedostaci za koje prodavatelj odgovara.....	16
3.4. Nedostaci za koje prodavatelj ne odgovara.....	17
3.5. Vidljivi nedostaci i dužnost pregleda stvari.....	18
3.6. Skriveni nedostaci.....	19
3.7. Ugovorno isključenje odgovornosti za materijalne nedostatke.....	20
3.8. Prisilna javna prodaja.....	21
4. PRAVA KUPACA U SLUČAJU MATERIJALNIH NEDOSTATAKA.....	21
4.1. Ovlasti kupca.....	22
4.1.1. Pravo zahtijevati uklanjanje nedostataka i pravo zahtijevati predaju druge stvari bez nedostataka.....	23
4.1.2. Pravo na raskid ugovora.....	24
4.1.3. Raskid ugovora po samom zakonu.....	25
4.1.4. Gubitak prava na raskid ugovora.....	26
4.1.5. Učinci raskida ugovora zbog nedostataka.....	27
4.1.6. Zahtjev za razmjernim sniženjem cijene.....	27
4.1.7. Pravo kupca na naknadu štete.....	28

4.2.	Djelomični nedostaci.....	29
4.3.	Kad je prodavatelj dao kupcu veću količinu stvari.....	29
4.4.	Kad je određena cijena za više stvari.....	30
5.	ODGOVORNOST ZA MATERIJALNE NEDOSTATKE U LANCU ISPORUKE.....	31
6.	RAZLIKA IZMEĐU ODGOVORNOSTI ZA NEDOSTATKE I JAMSTVA.....	31
7.	ZAKLJUČAK.....	33
	LITERATURA.....	35

1. UVOD

Trgovinska razmjena jest, i uvijek je bila jedan od bitnih pokretača društvenog razvoja. Kroz vijekove iza nas predstavljala je fundamentalnu djelatnost razmjene dobara i usluga kojom su se zadovoljavale raznolike ljudske potrebe. Postupno se razvijala i transformirala pritom prateći tehnološki, ekonomski i svaki drugi društveni napredak. Danas u globaliziranom svijetu zasigurno ne možemo ispustiti tu gospodarsku granu kao jednu od kotačića koji je doveo do svijeta kakvog poznajemo. Trgovina modernog doba je ipak nešto više od puke razmjene dobara i usluga. Ona je katalizator koji spaja ljude i kulture, udaljeni dijelovi svijeta trgovinskom razmjenom čine se bližima nego ikada prije, a inovacije i nova postignuća mogu se vidjeti na svakodnevnom planu i naširoko su dostupna. Takav strelovit napredak koji se dogodio u vrlo kratkom vremenskom okviru neminovno je doveo i do novih problema, a na neke od njih dosadašnja praksa nije pronašla odgovor. Međutim, u ovom radu koncentrirat ćemo na jedan od problema s kojim se ljudi susreću otkada ulaze u kupoprodajne odnose, a to su materijalni nedostaci robe, odnosno odgovornost za takve nedostatke.

Kako bi kvalitetnije mogli obraditi temu ovoga rada i bolje razumjeli problematiku instituta odgovornosti za materijalne nedostatke robe prvenstveno je potrebno istaknuti i definirati nukleus iz kojeg ona proistječe.

1.1. Ugovor o kupoprodaji

O ugovoru o kupoprodaji kao temelju kupoprodajnog odnosa govorimo kao jednom od najraširenijih i najučestalijih pravnih odnosa u koji ljudi ulaze već stoljećima. Kupoprodaja je najčešći posao dnevnog života, jer je najpogodniji pravni instrument za kolanje stvari u prometu, pa se nastoji u svakom pravnom poretku omogućiti brzo i lako sklapanje takvog ugovora.¹ Danas je to s pravnog gledišta dvostrani pravni posao kod kojeg je za valjanost, uz autonomiju volje obiju strana, potrebno određivanje još dva bitna elementa: stvar (predmet prodaje) i cijena (iznos koji

¹ Klarić P., Vedriš M., Građansko pravo, XIV. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Zagreb, srpanj 2014., str. 494.

kupac plaća prodavatelju).² Važeći Zakon o obveznim odnosima (dalje: ZOO) definira ugovor o kupoprodaji kao ugovorni odnos u kojem se s jedne strane prodavatelj obvezuje predati kupcu kupljenu stvar u njegovo vlasništvo, dok se kupac zauzvrat obvezuje isplatiti cijenu za tu stvar.³ On je, dakle, konsenzualni, dvostranoobvezni, neformalni, kauzalni i naplatni pravni posao. Naplatnost je u ovom slučaju istaknut element jer je, uz neke druge⁴ o kojima će kasnije biti riječi, jedan od uvjeta odgovornosti kako za materijalne tako i za pravne nedostatke ispunjenja ugovora. Prema čl. 357. st. 1. ZOO-a: „kod naplatnog ugovora svaki ugovaratelj odgovara za materijalne nedostatke svog ispunjenja.“⁵ Dakle, „zakon izričito određuje da se ovaj oblik odgovornosti vezuje isključivo za naplatne dvostranoobvezne ugovore, tj. one ugovore kod kojih se za primljenu činidbu duguje određena naknada.“⁶ Podrobnije je o ovoj odgovornosti uređeno u odredbama ZOO-a o kupoprodajnom ugovoru, ali se takva pravila na određeni način primjenjuju na sve naplatne ugovore za koje posebnim zakonom nije uređeno drugačije.⁷ U stručnim krugovima postoje i suprotna mišljenja koja idu prema ideji da bi se pravila odgovornosti za materijalne (i pravne) nedostatke ispunjenja trebala primjenjivati na sve dvostranoobvezne ugovore, a ne samo na one naplatne.⁸ Međutim, prof. Gorenc zaključuje: „kako je nakana zakonodavca bila da za materijalne i pravne nedostatke ispunjenja odgovaraju suugovaratelji samo naplatnih odnosno potpunih dvostranoobveznih ugovora, a ne i nenaplatnih odnosno nepotpunih dvostranoobveznih ugovora.“⁹

S obzirom da su pretežit naglasak ovoga rada materijalni nedostaci kod trgovačke kupoprodaje, prije upuštanja u analizu konkretne teme potrebno je napraviti distinkciju između „vrsta“ kupoprodaje, odnosno razlika kod ugovora o kupoprodaji. Pa tako kupoprodaja može biti: općenita kupoprodaja (građanskopravna), trgovačka kupoprodaja i potrošačka kupoprodaja.¹⁰ Suštinsko

² Zakon o obveznim odnosima, Narodne novine, broj 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, 126/21, 114/22, 156/22, 145/23, 155/23; Odjeljak 2, Odsjek 1. Ugovor o kupoprodaji.

³ Čl. 376. st. 1. ZOO-a.

⁴ vidi: Slakoper, Z., Gorenc, V.; Obvezno pravo, Opći dio, Zagreb: Novi informator, 2009., str.422.

⁵ Čl. 357. st. 1. ZOO-a.

⁶ Petrić, Silvija; Odgovornost za materijalne nedostatke stvari prema novom Zakonu o obveznim odnosima, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, 27. (1.), str. 89.

⁷ Slakoper, Z., Gorenc, V., Obvezno pravo, Opći dio. Op. cit., str. 423.

⁸ Petrić S., Odgovornost za materijalne nedostatke stvari prema novom Zakonu o obveznim odnosima. *Op. cit.*, str. 89.

⁹ Gorenc, Vilim et. al. Komentar Zakona o obveznim odnosima, Zagreb: RRIF, 2005., str. 529.

¹⁰ Šoljan, Vedran; Odgovornost za materijalne nedostatke stvari po Zakonu o obveznim odnosima i Bečkoj konvenciji, PUG (XLVI. Susret pravnika – Opatija '08), 03, svezak 3 2008., str. 540.

razlikovanje ogleda se u samim subjektima kupoprodaje i njihovoj djelatnosti. Kod trgovačke kupoprodaje na obje ugovorne strane nalaze se trgovci, a predmet ugovora je u vezi s poslovanjem jednoga od njih. Moguće je da se taj posao odvija i „između država odnosno subjekata javnog prava, ako se radi o trgovačkom poslu.“¹¹ Također, razlikovanje se ogleda i u pravnim izvorima koji se na njih primjenjuju, točnije u njihovoj hijerarhiji primjene. Na građanskopravnu kupoprodaju prvenstveno se kao primarni izvor primjenjuje ZOO, a tek podredno ostali pravni izvori uključujući i u ovom kontekstu bitan izvor kao što je običaj koji će se u tom slučaju primijeniti isključivo ako ga strane ugovore ili to proizlazi iz samih odredbi ugovora. Dok s druge strane, trgovačka kupoprodaja uvelike počiva na dobrim i ustaljenim poslovnim praksama i trgovačkim običajima razvijenim među stranama u kupoprodajnom odnosu. Štoviše, ZOO pojačava taj pravni izuzetak hijerarhijske superiornost (trgovačke) prakse i običaja prema drugim izvorima prava propisujući da će se oni, ako su za njihovu primjenu ispunjene pretpostavke iz zakona, primijeniti u pravnim odnosima trgovaca čak i onda kad su suprotni dispozitivnom propisu.¹² Znači da se praksa koju su trgovci međusobno razvili i trgovački običaji koje trgovci redovito primjenjuju u poslovnim odnosima primjenjuju prije dispozitivnih odredbi ZOO-a, a ne primjenjuju se ako su „izrijekom ili prešutno isključili njihovu primjenu.“¹³ Također, neke odredbe sadašnjeg ZOO-a sadrže posebno uređenje koje se primjenjuje samo u slučajevima trgovačke kupoprodaje.¹⁴ Potrošačku kupoprodaju od ostalih oblika kupoprodaje razlikuje ponajviše posebni pravni okvir koji se na nju kao *lex specialis derogata lex generalis*¹⁵ u smislu Zakona o zaštiti potrošača primjenjuje. Također taj zakon nam daje i svoju verziju definicije samog ugovora o kupoprodaji navodeći da je to: „Ugovor kojim trgovac prenosi ili se obvezuje prenijeti potrošaču robu u vlasništvo, a potrošač plaća ili se obvezuje platiti mu cijenu, uključujući bilo koji ugovor koji za predmet istodobno ima robu i uslugu.“¹⁶ Naposljetku, bitno je istaknuti i međunarodnu legislativu koja je odigrala veliku ulogu u razvoju kako općenite trgovine tako i u smislu odgovornosti za nedostatke na stvari.

¹¹ Goldštajn, A., Trgovačko ugovorno pravo, Narodne novine, Zagreb, 1991., str. 1.

¹² Čl. 6. ZOO-a.

¹³ Slakoper, Z. (2022). Hijerarhija izvora prava trgovačkih ugovora u hrvatskom pravu. Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, 72 (1-2), str. 403.

¹⁴ vidi čl. 400., 404., 407. ZOO-a.

¹⁵ Institut rimske pravne tradicije prema kojem odredbe posebnog pravnog akta, ako imaju istu pravnu snagu i uređuju istu materiju, ukidaju odredbe općeg pravnog akta.

¹⁶ Zakon o zaštiti potrošača (Narodne novine br. 19/22., 59/23.), čl. 4.

1.2. Povijesni pregled - Povijesni pregled – Konvencija UN-a o ugovorima o međunarodnoj prodaji robe (Bečka konvencija iz 1980.g.) i Direktiva (EU) 2019/771

Međunarodna legislativa važan je izvor prava u skoro svakom pravnom poretku svijeta. Republika Hrvatska (dalje: RH) pripremajući se za ulazak u Europsku uniju (dalje: EU) morala je uskladiti svoj pravni poredak s pozitivnim tekovinama EU. Taj kompleksni proces još uvijek nije završio jer je europsko pravo “živi organizam“ koji se skoro pa svakodnevno mijenja i unaprjeđuje. U svijetlu teme ovoga rada koncentrirat ćemo se samo na one pravne tekovine koje su bitne u kontekstu kupoprodaje i materijalnih nedostataka na stvari prilikom kupoprodaje. Prije svega to su direktive (najčešće direktive maksimalne harmonizacije¹⁷) EU koje obvezuju države u pogledu rezultata koji se njome moraju ostvariti, a državama je prepušten način i oblik provedbe istih. Kako bi se uskladio hrvatski zakonodavni okvir koji se odnosi na materijalne nedostatke s europskim pravom i direktivama, RH je odlučila napraviti izmjene i dopune ZOO-a. Prve, i jedne od značajnih izmjena i dopuna ZOO-a na temu materijalnih nedostatak, napravljene su na temelju Direktive 1999/44/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 25. svibnja 1999. o određenim aspektima prodaje robe široke potrošnje i o jamstvima za takvu robu. Donošenjem novih akata na razini EU-a, prvenstveno donošenjem Direktive (EU) 2019/771 Europskog parlamenta i Vijeća od 20. svibnja 2019. o određenim aspektima ugovora o kupoprodaji robe (dalje: Direktiva 2019/771), izmjeni Uredbe (EU) 2017/2394 i Direktive 2009/22/EZ te stavljanju izvan snage Direktive 1999/44/EZ, RH je morala pokrenuti proces ponovne izmjene i dopune ZOO-a. „Glavni je poticaj za promjenu pravila na razini EU-a i donošenje novih direktiva razvoj elektroničke trgovine.“¹⁸ Nova direktiva u svom prvom članku ističe sam predmet i svrhu donošenja: „Svrha je ove Direktive doprinijeti pravilnom funkcioniranju unutarnjeg tržišta uz istodobno osiguravanje visokog stupnja zaštite potrošača utvrđivanjem zajedničkih pravila o određenim zahtjevima u pogledu ugovora o kupoprodaji sklopljenih između prodavatelja i potrošača, posebno pravila o usklađenosti robe s

¹⁷ Direktive maksimalne harmonizacije su one direktive od čijeg se sadržaja, odnosno odredbi, može odstupiti prilikom implementacije u domaće zakonodavstvo, ali samo ako je takvo što njima i predviđeno.

¹⁸ Z. Slakoper, S. Nikšić, Novo uređenje odgovornosti za materijalne nedostatke u hrvatskom obveznom pravu Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 43, br. 3, str. 533.

ugovorom, pravnim sredstvima u slučaju neusklađenosti, načinima ostvarivanja tih pravnih sredstava i komercijalnim jamstvima.“¹⁹

Ove direktive, ali i ostali pravni instrumenti proizašli iz EU, važni su iz razloga što usklađuju prava država članica EU, a što naposljetku dovodi do bolje i učinkovitije trgovinske razmjene među članicama.

U kontekstu međunarodne kupoprodaje robe bitan izvor prava je Konvencija UN-a o ugovorima o međunarodnoj prodaji robe potpisana u Beču 1980. (dalje: Bečka konvencija/BK). Prvenstveno se odnosi na trgovačku kupoprodaju s međunarodnim elementima (međunarodni trgovački ugovori).²⁰ Prema slovu same Bečke konvencije ona se primjenjuje na ugovore o prodaji robe zaključene između ugovornih strana koje svoja sjedišta imaju u različitim državama, a te države su ili države ugovornice ili pravila međunarodnog privatnog prava upućuju na primjenu prava jedne države ugovornice.²¹ Bečka konvencija je po pravnoj snazi iznad zakona, pa tako i iznad ZOO-a, pa sud mora primijeniti BK ako su ispunjeni uvjeti za to. Ako pak ne žele primjenu BK, ugovorne strane moraju izričito isključiti njenu primjenu ili ugovoriti pravo neke države kao isključivo mjerodavno pravo za ugovor (vidi: Visoki trgovački sud RH, Pž-4513/04-3 od 3. listopada 2006.²²). Zsigurno je BK imala velik utjecaj u razvoju hrvatskog prava kako u kontekstu općenite kupoprodaje tako i odgovornosti za materijalne nedostatke koje u svojim odredbama uređuje. S obzirom da je tema rada samo domaća (trgovačka) kupoprodaja, nećemo detaljnije analizirati uređenje BK s obzirom da se ona (uglavnom) primjenjuje na međunarodne trgovačke ugovore.

¹⁹ Direktiva (EU) 2019/771 Europskog parlamenta i Vijeća od 20. svibnja 2019. o određenim aspektima ugovora o kupoprodaji robe, izmjeni Uredbe (EU) 2017/2394 i Direktive 2009/22/EZ te stavljanju izvan snage Direktive 1999/44/EZ (SL L 136, 22/05/2019, p. 28–50); čl. 1. (<http://data.europa.eu/eli/dir/2019/771/oj>, pristup 20.5.2024.)

²⁰ Šoljan, Vedran; Odgovornost za materijalne nedostatke stvari po Zakonu o obveznim odnosima i Bečkoj konvenciji. *Op. cit.*, str. 540.

²¹ Konvencija Ujedinjenih naroda o ugovorima o međunarodnoj prodaji robe iz 1980. (Bečka konvencija- Sl. list Međunarodni ugovori broj 10/84).

²² Visoki trgovački sud RH, Pž-4513/04-3 od 3. listopada 2006., dalje: VTS.

2. MATERIJALNI NEDOSTACI ROBE

2.1. Definicija materijalnih nedostataka robe

„Pod pojmom materijalnih nedostataka treba podrazumijevati sva odstupanja faktičnih obilježja činidbe kojom je obveza ispunjena, odnosno odstupanja obilježja objekta te činidbe od obilježja ugovorne činidbe.“²³ „Govorimo o faktičnim odstupanjima obilježja činidbe, a ne o materijalnim nedostacima stvari zato što nije nužno da je objekt činidbe stvar (pa da ona ima nedostataka), nego to može biti i rad, pa i odstupanje rezultata rada od ugovorenih obilježja predstavlja faktični (materijalni) nedostatak.“²⁴ Odgovornost za materijalne (i pravne) nedostatke robe, odnosno odgovornost prodavatelja da kupcu isporuči robu bez mane, temelji se ponajprije na obvezi prodavatelja da preda stvar kupcu u ispravnom stanju²⁵, te na načelima jednake vrijednosti činidaba²⁶ i načelu *bona fides*. ZOO u čl. 400. potvrđuje takvu praksu određujući da: „prodavatelj odgovara za materijalne nedostatke stvari koje je ona imala u trenutku prijelaza rizika na kupca, bez obzira je li mu to bilo poznato.“²⁷ Iz uvodnog članka može se uočiti da je zakonodavac dosta široko postavio odgovornost prodavatelja za nedostatke koje bi njegova roba mogla imati u trenutku prijelaza rizika. Takvo stajalište potvrđuje i dodatno naglašava u idućem stavku istog članka gdje određuje da: „prodavatelj odgovara i za one materijalne nedostatke koji se pojave nakon prijelaza rizika na kupca ako su posljedica uzroka koji je postojao prije toga.“²⁸ Dakle sumirano, „odgovornost za materijalne i pravne nedostatke ispunjenja predstavlja odgovornost dužnika kada je njegova činidba (bez obzira radi li se o činidbi davanja, činjenja, trpljenja ili propuštanja), opterećena takvim nedostacima da druga strana ne može, u potpunosti ili djelomično, ostvariti svrhu radi koje je ugovor sklopljen.“²⁹

²³ Slakoper, Z., Gorenc, V., Obvezno pravo, Opći dio. *Op. cit.*, str. 419.

²⁴ *Ibidem*.

²⁵ Čl. 390. ZOO-a.

²⁶ Čl. 7. ZOO-a.

²⁷ Čl. 400. st. 1. ZOO-a.

²⁸ Čl. 400. st. 2. ZOO-a.

²⁹ Ćesić, Zlatko; Komentar zakona o obveznim odnosima, Rijeka: Libertin naknada, 2021., str. 288.

3. ODGOVORNOST ZA MATERIJALNE NEDOSTATKE

3.1. Pretpostavke odgovornosti za materijalne nedostatke

Odgovornost prodavatelja za stvar koju prenosi kupcu postoji u slučajevima kada se ispune pretpostavke njegove odgovornosti. „Opće pretpostavke za postojanje odgovornosti i za faktične (materijalne) i za pravne nedostatke su:

1. naplatnost ugovora
2. ispunjenje obveze
3. da stjecatelj nije znao, niti morao znati za nedostatke (savjesnost kupca)
4. postojanje nedostataka u trenutku prijelaza rizika slučajne propasti, ili oštećenja predmeta ispunjenja s prenositelja na stjecatelja i
5. da ugovorom nije isključena odgovornost za nedostatke.“³⁰

Prethodno nabrojane pretpostavke odnose se na obje vrste odgovornosti, dok za postojanje odgovornosti za materijalne nedostatke moraju također biti kumulativno ispunjene i dodatne pretpostavke:

6. da nije riječ o prisilnoj javnoj prodaji i
7. da se nedostaci pokažu prije nego što istekne dvije godine od predaje predmeta stjecatelju.³¹

Naplatnost ugovora kao pretpostavka već u prijašnjem dijelu ovog rada je objašnjena, pa ćemo samo ponoviti da zakon izričito određuje da se odgovornosti za materijalne i pravne nedostatke vezuju isključivo za naplatne dvostranoobvezne ugovore, tj. one ugovore kod kojih se za primljenu činidbu duguje određena naknada.³²

Ispunjenje obveze pretpostavka je odgovornosti jer nedostatak može imati samo objekt ispunjenja/činidbe kojim se ta obveza ispunila, a bez objekta jasno je da nema ni nedostataka.³³

³⁰ Slakoper, Z., Gorenc, V., Obvezno pravo, Opći dio. *Op. cit.*, str. 422.

³¹ *Ibidem*, str. 423.

³² Petrić S., Odgovornost za materijalne nedostatke stvari prema novom Zakonu o obveznim odnosima. *Op. cit.*, str. 89.

³³ Slakoper, Z., Gorenc, V., Obvezno pravo, Opći dio. *Op. cit.*, str. 423.

Literatura ovdje naglašava nužnost razlikovanja između zakašnjenja/neispunjenja i ispunjenja s nedostacima. Kada dužnik, kako bi ispunio svoju obvezu dade vjerovniku činidbu (stvar) čiji identitet nije istovjetan identitetu ugovorene činidbe, on na taj način nije ispunio svoju obvezu pa dolazi u zakašnjenje³⁴ (primjerice umjesto broda isporučiti mu automobil). S druge strane, kada dužnik vjerovniku dade stvar čiji identitet odgovara identitetu ugovorene činidbe, on je na taj način svoju činidbu ispunio, makar takva stvar imala faktične (materijalne) i/ili pravne nedostatke³⁵. U tom slučaju govorimo o materijalnim/pravnim nedostacima stvari. No, naravno, vjerovnik nije dužan primiti stvar koja ima nedostatke³⁶, pa će zapravo dužnik na taj način doći u zakašnjenje s ispunjenjem činidbe te će se povući sve ostale konzekvence takvog stanja.

Neznanje stjecatelja o postojanju nedostataka kao uvjet odgovornosti prodavatelja *de lege lata* određena je člancima 402. i 430. ZOO-a (za pravne nedostatke). „Savjesnost kupca je jedna od pretpostavki odgovornosti prodavatelja za materijalne nedostatke stvari, tj. prodavatelj ne odgovara za nedostatke ako su u trenutku sklapanja ugovora bili poznati kupcu ili mu uz dužnu pozornost nisu mogli ostati nepoznati.“³⁷ Stjecateljevo neznanje o postojanju nedostataka relevantno je u trenutku kad više nije mogao opozvati očitovanje volje za sklapanje ugovora³⁸, tj. neznanje mora postojati u trenutku sklapanja ugovora, jer ako bi kupac saznao za nedostatke poslije perfekcije ugovora u tom slučaju bi prodavatelj odgovarao za njih.³⁹ „Obje strane pri sklapanju, ali i ispunjenju, ugovora vezane su zahtjevom postupanja s odgovarajućim stupnjem pozornosti (čl. 10. ZOO-a) i same snose posljedice koje bi proizlazile iz njihova propuštanja da postupaju sa zahtijevanim stupnjem pozornosti.“⁴⁰ Takvo pravilo razrađeno je u čl. 401. st. 2. ZOO-a gdje se presumira da kupcu nisu mogli ostati nepoznati nedostaci: „koje bi brižljiva osoba s prosječnim znanjem i iskustvom osobe istog zanimanja i struke kao kupac mogla lako opaziti pri uobičajenom pregledu stvari.“⁴¹ Iznimno, prodavatelj će odgovarati i za nedostatke koje je kupac mogao lako opaziti, ako je sam izjavio da stvar koja je predmet obveze nema nedostataka ili da ima određena svojstva ili odlike, a pokaže se suprotno.⁴²

³⁴ *Ibidem*, str. 424.

³⁵ *Ibidem*.

³⁶ *Ibidem*.

³⁷ Ćesić, Zlatko; Komentar zakona o obveznim odnosima. *Op. cit.*, str. 402.

³⁸ Slakoper, Z., Gorenc, V., Obvezno pravo, Opći dio. *Op. cit.*, str. 424.

³⁹ Ćesić, Zlatko; Komentar zakona o obveznim odnosima. *Op. cit.*, str. 402.

⁴⁰ Gorenc, Vilim et. al. Komentar Zakona o obveznim odnosima. *Op. cit.*, str. 632.

⁴¹ Čl. 402. st. 2. ZOO-a.

⁴² Čl. 402. st. 4. ZOO-a.

„Temeljna pretpostavka odgovornosti za materijalne nedostatke je postojanje nedostatka na stvari u trenutku prijelaza rizika s prodavatelja na kupca.“⁴³ Prema općim pravilima ZOO-a rizik s prodavatelja prelazi na kupca u trenutku predaje stvari.⁴⁴ Međutim, kupac nije dužan prihvatiti stvar s nedostacima⁴⁵ pa može, zbog nedostatka na stvari, raskinuti ugovor ili zahtijevati zamjenu stvari pa na taj način osloboditi rizika slučajne propasti ili oštećenja.⁴⁶ Tom odredbom išlo se *in favorem* kupcu, a u takvom pristupu se slaže i stručna javnost. „Razlog zbog kojega prodavatelj snosi rizik u slučaju da kupac odbije primiti stvar s nedostacima jest taj što prodavatelj u stvari nije ispunio svoju obvezu predaje stvari onako kako je dogovoreno ugovorom o prodaji. Stoga je opravdano da ga pogađa rizik ako, uz to, takva stvar slučajno propadne ili se ošteti.“⁴⁷ U praksi su mogući i slučajevi kada kupac postupi s dužnom pozornošću, ali nedostaci ipak nisu vidljivi. Kako bi se i na taj način zaštitilo povjerenje u pravnom poslu zakonodavac je postavio, doduše oborivu, predmnijevu prema kojoj se uzima da je svaki nedostatak stvari koji se pokazao u roku od jedne godine od trenutka prijelaza rizika postojao i u trenutku prijelaza rizika.⁴⁸ Kod trgovačkih ugovora ova predmnijeva odnosi se na kraće razdoblje od 6 mjeseci od trenutka prijelaza rizika na kupca.⁴⁹ Odredbe ZOO-a u kontekstu odgovornosti za nedostatke načelno su dispozitivne naravi, što bi značilo da ih stranke sporazumno mogu isključiti iz primjene u njihovom pravnom poslu. „Odgovornost se može isključiti potpuno ili djelomično, na način da predugovor ili ugovor sadrže klauzulu o isključenju odgovornosti, u kojem slučaju, ovisno o suglasnoj volji stranaka, prodavatelj neće odgovarati za određene ili pak sve materijalne nedostatke stvari.“⁵⁰ U praksi se ovakav način isključenja od odgovornosti najčešće koristi pri kupoprodaji stvari koja nije nova (rabljena stvar).⁵¹ Da bi se i dalje štitio kupac, koji je u ovom slučaju zbog nemogućnosti saznanja o svim nedostacima slabija ugovorna strana, ZOO propisuje da je ugovor ili njegova odredba o ograničenju ili potpunom isključenju odgovornosti za materijalne nedostatke ništeta ako je nedostatak bio poznat prodavatelju, a o njemu nije obavijestio kupca, a i onda kada je zbog svog monopolističkog položaja nametnuo takvu odredbu u ugovor.⁵²

⁴³ Ćesić, Zlatko; Komentar zakona o obveznim odnosima. *Op. cit.*, str. 395.

⁴⁴ Čl. 378. st. 1. ZOO-a.

⁴⁵ Gorenc, Vilim et. al. Komentar Zakona o obveznim odnosima. *Op. cit.*, str. 624.

⁴⁶ Čl. 378. st. 2. ZOO-a.

⁴⁷ Ćesić, Zlatko; Komentar zakona o obveznim odnosima. *Op. cit.*, str. 359.

⁴⁸ Čl. 400. st. 9. ZOO-a.

⁴⁹ Čl. 400. st. 10. ZOO-a.

⁵⁰ Ćesić, Zlatko; Komentar zakona o obveznim odnosima. *Op. cit.*, str. 415.

⁵¹ *Ibidem.*

⁵² Čl. 408. st. 2. ZOO-a.

Isključenje odgovornosti za materijalne nedostatke, *de lege lata* izrijekom je određena kod prisilne javne prodaje.⁵³ „Pod prisilnom javnom prodajom u smislu ovoga članka treba uzeti svaku prodaju stvari koja se ne obavlja dobrovoljno, kao što su, primjerice, prodaja nekretnina ili pokretnina u ovršnom postupku...“⁵⁴

U slučaju da su nedostaci takve naravi da ih se nije moglo uočiti uobičajenim pregledom stvari (skriveni nedostaci), ZOO i u tom smislu predviđa zaštitu kupca. O ovome će biti riječi kasnije u posebnom poglavlju pa ćemo ovdje samo naglasiti da postoji objektivni rok od dvije godine, a kod trgovačkih ugovora šest mjeseci istekom kojega prodavatelj više ne odgovara za materijalne nedostatke.⁵⁵

3.2. Pravna klasifikacija materijalnih nedostataka stvari

ZOO u članku 401. definira situacije u kojima postoje materijalni nedostaci. Literatura materijalne nedostatke dijeli na dvije vrste s obzirom na sam identitet nedostataka. Prvi su nedostaci u kvaliteti (kakvoći) stvari koji su uređeni upravo člankom 401. ZOO-a, a drugi su nedostaci u količini čije uređenje propisuju i čl. 401. i čl. 415. ZOO-a (za trgovačke ugovore). „U prvom se slučaju radi o neodgovarajućim svojstvima predanih stvari, a u drugom slučaju o manjoj ili većoj količini predanih stvari no što je prodavatelj bio dužan predati, pri čemu su svojstva predanih stvari odgovarajuća“.⁵⁶ Članak 401. ZOO-a izmjenama i dopunama zakona iz 2023. doživio je velike preinake. Bitno je unaprijeđena i struktura prikaza okolnosti u kojima će postojati materijalni nedostatak, pa tako se sada u točkama 1.- 4. (koje slijede u nastavku teksta) radi o nedostacima koji postoje zbog toga što predmet ispunjenja nema neko od ugovorenih obilježja.⁵⁷ S druge strane, u točkama 5. – 10. radi se o okolnostima: „u kojima takav nedostatak postoji zbog toga što predmet ispunjenja nema neko od obilježja koja zahtijeva ZOO, a ugovorne strane drukčijim ugovaranjem

⁵³ Čl. 409. ZOO-a.

⁵⁴ Gorenc, Vilim et. al. Komentar Zakona o obveznim odnosima. *Op. cit.*, str. 644.

⁵⁵ Čl. 404. st. 2. ZOO-a.

⁵⁶ Gorenc, Vilim et. al. Komentar Zakona o obveznim odnosima. *Op. cit.*, str. 627.

⁵⁷ Z. Slakoper, S. Nikšić, Novo uređenje odgovornosti za materijalne nedostatke u hrvatskom obveznom pravu. *Op. cit.*, str. 540

nisu isključile od primjene odredbe ZOO-a koje sadrže te zahtjeve.⁵⁸ Prema tome, sada materijalni nedostaci na stvari postoje:

1. „ako stvar ne odgovara opisu, vrsti, količini i kvaliteti odnosno nema funkcionalnost, kompatibilnost, interoperabilnost i druge značajke kako je utvrđeno ugovorom o kupoprodaji“⁵⁹

Ovdje je iz same odredbe jasno kakvi su to slučajevi u kojima će postojati materijalni nedostaci. Radi se o situacijama kada prodavatelj kupcu isporuči stvar koja nije uopće bila predmetom kupoprodajnog ugovora, ili kada količina isporučene stvari ne odgovara dogovorenoj količini, ili preda stvar koja ne odgovara onim kvalitetama i karakteristikama koje su ugovorom o kupoprodaji ugovorene. „Sklapanje ugovora podrazumijeva određivanje predmeta obveze odnosno njegovih činjeničnih obilježja, koja se sastoje od vrste, osobina (svojstava) i količine obveze koja nastaje, a podrazumijeva se kako se ta obilježja pri sklapanju ugovora mogu ugovoriti ne samo riječima, nego i znacima i konkludentnim radnjama.“⁶⁰ Na temelju toga zaključak je da će predana stvar imati materijalne nedostatke u kvaliteti, ako nema ona svojstva koja su na bilo koji način ugovorena.⁶¹

2. „ako stvar nije prikladna za bilo koju posebnu namjenu za koju je potrebna kupcu i s kojom je kupac upoznao prodavatelja najkasnije u trenutku sklapanja ugovora te u odnosu na koju je prodavatelj dao pristanak“⁶²

Prije novele ZOO-a iz 2023. jedna od situacija kada postoji materijalni nedostatak na stvari bilo je ako stvar nema potrebna svojstva za posebnu uporabu za koju je kupac nabavlja, a koja je bila poznata ili mu je morala biti poznata (prodavatelju).⁶³ Izmjenama i dopunama ZOO-a ta točka u

⁵⁸ *Ibidem.*

⁵⁹ Čl. 401. st. 1. t. 1. ZOO-a.

⁶⁰ Gorenc, Vilim et. al. Komentar Zakona o obveznim odnosima. *Op. cit.*, str. 628.

⁶¹ *Ibidem.*

⁶² Čl. 401. st. 1. t. 2. ZOO-a.

⁶³ vidi: Zakon o obveznim odnosima, "Narodne novine" br. 35/05.

čl. 401. je modificirana, te se sada materijalni nedostatak može javiti ako stvar nema svojstva za posebnu namjenu za koju je kupac pribavlja, a o svojim zahtjevima je obavijestio prodavatelja najkasnije u trenutku sklapanja ugovora te je on na to pristao. Također, prije izmjene ZOO-a u čl. 401. postojala je i odredba prema kojoj će prodavatelj odgovarati za nedostatke ako stvar nema svojstva i odlike koje su izrijekom ili prešutno ugovorene ili propisane. Dakle, može se izvući zaključak da je ovdje nova odredba o odgovornosti za nedostatke radi nepostojanja posebnih svojstava stvari "privukla" odredbu o odgovornosti za materijalne nedostatke na stvari čije su odlike i svojstva bili ugovorom ili prešutno određene.

3. „ako stvar nije isporučena sa svom dodatnom opremom i uputama, uključujući upute za instalaciju, kako je utvrđeno ugovorom o kupoprodaji“⁶⁴

Ovo je jedna od više novih odredbi u ovom članku. Radi se dakle o situacijama kada se prodavatelj ugovorno obvezao isporučiti, uz predmet kupoprodaje, i svu dodatnu opremu koja pripada tom predmetu kao i upute za instalaciju istoga.

4. „ako stvar nije isporučena s ažuriranjima kako je utvrđeno ugovorom o kupoprodaji“⁶⁵

Zbog sve većeg broja predmeta kupoprodaje koje možemo nazvati "digitalnim", zakonodavac se u ovaj članak odlučio uvrstiti i ovu točku. Ovdje se najčešće radi o predmetima kupoprodaje koja su podložna čestim ažuriranjima u svojim načinima rada pa su moguće situacije da od trenutka sklapanja ugovora do trenutka predaje na tom predmetu postanu moguća neka ažuriranja. Kako bi se kupca zaštitilo i osiguralo da će dobiti predmet s najnovijim ažuriranjima, zakonski je propisana odgovornost prodavatelja i u slučaju da stvar nije ažurirana.

⁶⁴ Čl. 401. st. 1. t. 3. ZOO-a.

⁶⁵ Čl. 401. st. 1. t. 4. ZOO-a.

5. „ako stvar nije prikladna za upotrebu u svrhe za koje bi se stvar iste vrste uobičajeno koristila, uzimajući u obzir sve propise Europske unije i propise Republike Hrvatske, tehničke standarde ili, ako takvih tehničkih standarda nema, primjenjive kodekse ponašanja u određenom području ako oni postoje“⁶⁶

Ova odredba prije novele ZOO-a glasila je da materijalni nedostaci postoje ako stvar nema svojstva za redovitu uporabu. Malo modificirana, nova odredba u duhu je takvog istog određenja. Svojstva za redovnu uporabu su one odlike stvari koje razumni kupac može u svakodnevnom životu očekivati od neke kupljene stvari. Takve odlike i svojstva najčešće se ne uvrštavaju u kupoprodajni ugovor: „primjerice u ugovoru o prodaji naznačuju se samo stvar ili pravo koje se prodaje, ali ne i svojstva koja ta stvar mora imati.“⁶⁷

6. „ako stvar ne odgovara kvaliteti i opisu uzorka ili modela koji je prodavatelj stavio na raspolaganje kupcu prije sklapanja ugovora“⁶⁸

„Predmet obveze može biti određen uzorkom ili modelom.“⁶⁹ U ovom slučaju materijalni nedostatak će postojati samo u slučaju ako predmet ispunjenja obveze ne odgovara uzorku ili modelu prema kojem je on određen.⁷⁰ Starim ZOO-om ova odredba odnosila se samo na trgovačke ugovore dok su se na ostale ugovore u slučaju neodgovaranja uzorku i modelu primjenjivale odredbe o neispunjenju činidbe. Novelom ZOO-a čl. 430. određeno je da: „u slučaju kupoprodaje po uzorku ili modelu, ako stvar koju je prodavatelj predao kupcu nije jednaka uzorku ili modelu, prodavatelj odgovara po propisima o odgovornosti prodavatelja za materijalne nedostatke stvari, a u drugim slučajevima po propisima o odgovornosti za neispunjenje obveze.“⁷¹ Postoji i jedna iznimka kada prodavatelj neće odgovarati za materijalne nedostatke ako predmet ispunjenja nije

⁶⁶ Čl. 401. st. 2. t. 1. ZOO-a.

⁶⁷ Ćesić, Zlatko; Komentar zakona o obveznim odnosima. *Op. cit.*, str. 398.

⁶⁸ Čl. 401. st. 2. t. 2. ZOO-a.

⁶⁹ Ćesić, Zlatko; Komentar zakona o obveznim odnosima. *Op. cit.*, str. 398.

⁷⁰ *Ibidem.*

⁷¹ Čl. 430. ZOO-a.

identičan uzorku i modelu, a to je situacija kada je uzorak ili model pokazan kupcu: „samo radi obavijesti i približnog određivanja osobine stvari, bez obećanja jednakosti.“⁷²

7. „ako stvar nije isporučena s dodatnom opremom, uključujući ambalažu, upute za instalaciju ili druge upute, čiji primitak kupac može razumno očekivati“⁷³

Ova točka čl. 401. u svojoj biti slična je točki 3. Radi se o situacijama da stvar kupoprodaje nije isporučena zajedno s pripadajućom dodatnom opremom ili uputama za njenu montažu, odnosno nije isporučena u za to predviđenoj ambalaži.

8. „ako stvar ne odgovara količini ili nema ona svojstva i druge značajke, uključujući one koje se odnose na trajnost, funkcionalnost, kompatibilnost i sigurnost, koji su uobičajeni za stvar iste vrste i koje kupac može razumno očekivati s obzirom na prirodu stvari te uzimajući u obzir sve javne izjave koje su dali prodavatelj ili druge osobe u prethodnim fazama lanca transakcija, uključujući proizvođača, ili koje su dane u njihovo ime, osobito u oglašavanju ili označivanju“⁷⁴

Ovdje se nedostatak definira uporabom dva kriterija: 1.) postojanjem ”svojstava i drugih značajki“ koji su uobičajeni za stvar iste vrste i 2.) razumno očekivanje kupca⁷⁵ (vidi: ŽS Dubrovnik, GŽ-1557/14 od 24. veljače 2016.). Prvi kriteriji je lako objektivno procjenjiv u svakodnevnom životu, dok bi kod drugog kriterija praksa mogla imati određenih problema.⁷⁶ „Opravdanost očekivanja ocjenjuje se prema prirodi stvari, a osobito prema javnim izjavama prodavatelja, proizvođača i njihovih predstavnika – kao što su reklame, označavanja stvari i slično – o svojstvima stvari.“⁷⁷

⁷² Čl. 430. st. 2. ZOO-a.

⁷³ Čl. 401. st. 2. t. 3. ZOO-a.

⁷⁴ Čl. 401. st. 2. t. 4. ZOO-a.

⁷⁵ Petrić S., Odgovornost za materijalne nedostatke stvari prema novom Zakonu o obveznim odnosima. *Op. cit.*, str. 105.

⁷⁶ *Ibidem.*

⁷⁷ Gorenc, Vilim et. al. Komentar Zakona o obveznim odnosima. *Op. cit.*, str. 629.

Takvim postupanjem u sudskoj praksi pridonosit će se zaštiti kupaca poglavito u kontekstu prijevarnog oglašavanja.⁷⁸

9. „ako je stvar nepravilno instalirana odnosno montirana, a usluga instalacije odnosno montaže čini dio ugovora o kupoprodaji i obavio ju je prodavatelj ili osoba za koju on odgovara“⁷⁹

10. „ako je stvar za koju je bilo predviđeno da je instalira odnosno montira kupac nepravilno instalirana odnosno montirana od strane kupca, a nepravilna instalacija odnosno montaža posljedica je nedostatka u uputama koje je dostavio prodavatelj ili, u slučaju stvari s digitalnim elementima, koje je dostavio prodavatelj ili dobavljač digitalnog sadržaja ili digitalne usluge“⁸⁰

Točke 9. i 10. čl. 401. ZOO-a odnose se na sve češću praksu prodavatelja da predmete kupoprodaje kupcu predaju u više odvojenih dijelova. Razlikuju se samo u pogledu osobe koja će izvršiti montažu/instalaciju stvari. Ako je stvar nepravilno montirana/instalirana, a prema ugovoru o kupoprodaji montaža/instalacija je bila ugovorena kao obveza prodavatelja, u tom slučaju će sam prodavatelj odgovarati za materijalne nedostatke stvari nastale zbog pogreške u montaži/instalaciji. Ako je pak riječ o tome da sam kupac montira/instalira stvar koja je predmet kupoprodaje, a nedostatak na stvari nastane zbog nedostataka u uputi koju je poslao prodavatelj, u tom slučaju prodavatelj će biti odgovoran za nastanak takvog materijalnog nedostataka na stvari.

⁷⁸ *Ibidem.*

⁷⁹ Čl. 401. st. 2. t. 5. ZOO-a.

⁸⁰ Čl. 401. st. 2. t. 6. ZOO-a.

3.3. Nedostaci za koje prodavatelj odgovara

„Prodavatelj odgovara za materijalne nedostatke stvari koje je ona imala u trenutku prijelaza rizika na kupca, bez obzira je li mu to bilo poznato.“⁸¹ Već je spomenuto kako je upravo trenutak prijelaza rizika bitan element u lancu odgovornosti prodavatelja za materijalne nedostatke. Prema općim pravilima ZOO-a rizik s prodavatelja prelazi na kupca u trenutku predaje stvari.⁸² Dakle, u trenutku predaje stvari kupcu, na stvari mora postojati materijalni nedostatak kako bi se kupac mogao pozvati na prodavateljevu odgovornost za njega (iznimno: „Ako stvar treba instalirati ili montirati prodavatelj ili osoba za koju on odgovara, rizik prelazi na kupca u trenutku u kojem je dovršena instalacija odnosno montaža.“⁸³). ZOO je predvidio zaštitu kupca i u slučajevima da se naknadno pokažu nedostaci na stvari, a oni nisu bili uočljivi prilikom predaje stvari kupcu (skriveni nedostaci, više u nastavku). Prodavatelj će odgovarati i za takve nedostatke koji se pokažu nakon predaje stvari, ako su oni posljedica uzroka koji je postojao i prije toga (npr. postojala je ogrebotina na autu koja nije bila vidljiva, a kasnije je dovela do hrđanja lima). ZOO olakšava pravni položaj kupca presumpcijom da je svaki nedostatak stvari koji se pokaže u roku od jedne godine od trenutka prijelaza rizika postojao i u trenutku prijelaza rizika, a na prodavatelju je da u tom slučaju dokazuje suprotno (ili suprotno proizlazi iz naravi stvari ili naravi nedostatka).⁸⁴ **Kod trgovačkih ugovora vremenski okvir takve presumpcije smanjen je na šest mjeseci.**⁸⁵ „Prodavatelj odgovara za materijalne nedostatke neovisno o tome je li ugovorom prenio ili se obvezao prenijeti kupcu stvar u vlasništvo, a kupac platio ili se obvezao platiti njezinu cijenu.“⁸⁶ Još jednom se ovdje naglašava trenutak predaje stvari kao trenutak prijelaza rizika, odnosno, trenutak u kojem materijalni nedostaci moraju postojati.

⁸¹ Čl. 400. ZOO-a.

⁸² Čl. 378. st. 1. ZOO-a.

⁸³ Čl. 400. st. 7. ZOO-a.

⁸⁴ Čl. 400. st. 9. ZOO-a.

⁸⁵ Čl. 400. st. 10. ZOO-a.

⁸⁶ Čl. 400. st. 3. ZOO-a.

3.4. Nedostaci za koje prodavatelj ne odgovara

Kako bi se održala ravnoteža u pravnom poslu, ali i ispoštovala ostala načela obveznog prava, ZOO predviđa situacije u kojima se prodavatelj može osloboditi odgovornosti za materijalne nedostatke. Kupac u kupoprodajnom odnosu ne može biti pasivna strana pa mu ZOO nameće i neke obveze uz glavnu obvezu isplate kupoprodajne cijene. Ako su kupcu nedostaci na stvari bili poznati ili mu nisu ni na koji način mogli ostati nepoznati, prodavatelj neće odgovarati za te nedostatke.⁸⁷ Presumira se da mu nisu mogli ostati nepoznati nedostaci: „koje bi brižljiva osoba s prosječnim znanjem i iskustvom osobe istog zanimanja i struke kao kupac mogla lako opaziti pri uobičajenom pregledu stvari.“⁸⁸ Takvo postupanje propisuje i čl. 10. ZOO-a određujući da je sudionik u obveznom odnosu dužan, u ispunjenju svoje obveze, postupati s pažnjom koja se u pravnom prometu zahtijeva s obzirom na vrstu obveznog odnosa (pažnja dobrog gospodarstvenika/domaćina).⁸⁹ „Sa znanjem (o postojanju materijalnih nedostataka) treba izjednačiti i neznanje koje je posljedica propuštanja dužne pozornosti koju je dužan primijeniti,...⁹⁰ Dakle, kupčevo znanje o postojanju materijalnih nedostataka na stvari izjednačava se s njegovim neznanjem koje je plod propuštanja uporabe dužne pozornosti koju zakon od njega zahtijeva. Ipak ovdje zakon, unatoč kupčevom znanju o postojanju nedostataka, sankcionira prodavatelja i ne oslobađa ga odgovornosti za nedostatke ako je izjavio da stvar nema nikakve nedostatke ili da stvar ima određena svojstva ili odlike, a pokaže se suprotno.⁹¹

⁸⁷ Čl. 402. st. 1. ZOO-a.

⁸⁸ Čl. 402. st. 2. ZOO-a.

⁸⁹ Čl. 10. st. 1. ZOO-a.

⁹⁰ Slakoper, Z., Gorenc, V., Obvezno pravo, Opći dio. *Op. cit.*, str. 424.

⁹¹ Čl. 402. st. 4. ZOO-a.

3.5. Vidljivi nedostaci i dužnost pregleda stvari

„Kupac je dužan primljenu stvar na uobičajeni način pregledati ili je dati na pregled, čim je to prema redovitom tijeku stvari moguće, i o vidljivim nedostacima obavijestiti prodavatelja u roku od osam dana, a **kod trgovačkog ugovora - bez odgađanja**, inače gubi pravo koje mu po toj osnovi pripada.“⁹² Ovime je nametnuta još jedna obveza kupcu da prilikom predaje stvari (ili u nekom drugom primjerenom trenutku) pregleda stvar i o uočenim nedostacima obavijesti prodavatelja, inače gubi svoje pravo da se poziva na nedostatke. Vremenski okvir razlikuje se kod općegrađanskih kupoprodaja i trgovačkih kupoprodaja na način da je kod trgovačkih ugovora potrebno prodavatelja obavijestiti odmah o uočenim nedostacima. Prilikom obavijesti prodavatelju, kupac je dužan navesti o kojima se točno nedostacima radi i za svoje tvrdnje priložiti dokaze. Na njemu je u tom slučaju teret dokaza o postojanju nedostataka i o tome da je uredno, u predviđeno vrijeme, obavijestio prodavatelja o postojanju istih. Takvo uređenje slijedi i sudska praksa u odluci Pž 1261/2022-3 gdje VTS potvrđuje odluku nižestupanjskog suda u kojoj je pravilno primijenjeno pravilo o teretu dokazivanja ističući: „pravilno je zaključio prvostupanjski sud da je sukladno odredbama članaka 403. i 404. ZOO-a (u presudi piše ZPP-a; *lapsus calami*) tuženik bio dužan o eventualnim nedostacima isporučene opreme i njezine ugradnje obavijestiti tužitelja, te pritom točno navesti o kojim točno nedostacima se radilo i za te tvrdnje predložiti odgovarajuće dokaze (članak 219. ZPP-a).“⁹³ U slučajevima da su prilikom pregleda nazočni na istom mjestu i u isto vrijeme i kupac i prodavatelj, kupac je o vidljivim nedostacima dužan odmah obavijestiti prodavatelja inače gubi svoje pravo pozivanja na iste.⁹⁴ Poseban slučaj predstavlja situacija u kojoj je kupac otpremio stvar dalje bez pretovara, a takva mogućnost je prodavatelju bila ili morala biti poznata. Tom prilikom pregled stvari može biti odgođen do prispijeca stvari na konačno odredište i u tom slučaju kupac je dužan prodavatelja obavijestiti o nedostacima čim je od svog klijenta mogao po redovitom tijeku stvari saznati za nedostatke.⁹⁵

⁹² Čl. 403. st. 1. ZOO-a

⁹³ VTS Pž 1261/2022-3 od 19. travnja 2023.

⁹⁴ Čl. 403. st. 2. ZOO-a.

⁹⁵ Čl. 403. st. 3. ZOO-a.

3.6. Skriveni nedostaci

Ako se nedostatak na stvari pokaže nakon predaje stvari kupcu, a on nije mogao biti otkriven uobičajenim pregledom prilikom preuzimanja stvari, govorimo o skrivenom nedostatku. Upravo mogućnost otkrivanja nedostataka uobičajenim pregledom glavni je kriteriji razlikovanja vidljivih i skrivenih nedostataka.⁹⁶ Prilikom otkrivanja nedostatka koji je do tada bio skriven, kupac ima zakonom određen, prekluzivan, vremenski okvir u kojem o nedostatku mora obavijestiti prodavatelja. U suprotnom, gubi svoje pravo. „Kupac je dužan, pod prijetnjom gubitka prava, o skrivenom nedostatku obavijestiti prodavatelja u roku od dva mjeseca⁹⁷ računajući od dana kad je nedostatak otkrio, a **kod trgovačkog ugovora- bez odgađanja.**“⁹⁸

Prodavatelj ne odgovara za takve nedostatke koji se pokažu nakon isteka dvije godine, a **kod trgovačkih ugovora nakon 6 mjeseci**, od predaje stvari kupcu (objektivni rok).⁹⁹ Dakle, pojave li se ti nedostaci u roku od dvije godine odnosno 6 mjeseci kod trgovačkih ugovora od predaje stvari, kupac u roku od 2 mjeseca otkad je otkrio nedostatak, odnosno bez odgađanja kod trgovačkih ugovora, mora obavijestiti prodavatelja o postojanju nedostataka kako bi očuvao svoja prava. „Time su u hrvatsko pravo inkorporirana pravila iz čl. 5. Smjernice br. 1999/44/EZ ali na način da je njihova primjena proširena i na građanskopravne ugovore.“¹⁰⁰ Literatura je složna u tumačenju smisla rokova kao načina davanja sigurnosti prodavatelju da istekom istih više neće biti suočen sa rizicima eventualnih zahtjeva kupca koji su povezani s predmetom obveze.¹⁰¹ Ako su predmetom obveze rabljenje stvari, ugovorne strane mogu ugovoriti i rok od jedne godine od predaje stvari, a kod trgovačkih ugovora i kraći, kao rok nakon kojeg prestaje prodavateljeva odgovornost za materijalne nedostatke.¹⁰² *A contrario* ugovorom se mogu i produžiti rokovi u kojima prodavatelj odgovara za materijalne nedostatke na stvari.¹⁰³ Ako je prodavatelj nesavjestan, kupac ne gubi svoje pravo pozivanja na nedostatke iako isteknu svi zakonom predviđeni rokovi za takvo pozivanje. „Kad je prodavatelj nesavjestan, tj. kad mu je nedostatak bio poznat ili mu nije

⁹⁶ Česić, Zlatko; Komentar zakona o obveznim odnosima. *Op. cit.*, str. 408.

⁹⁷ ZOO iz 1991. predviđao je kraći rok od 8 dana.

⁹⁸ Česić, Zlatko; Komentar zakona o obveznim odnosima. *Op. cit.*, str. 408.

⁹⁹ Čl. 404. st. 2. ZOO-a.

¹⁰⁰ Šoljan, Vedran; Odgovornost za materijalne nedostatke stvari po Zakonu o obveznim odnosima i Bečkoj konvenciji. *Op. cit.*, str. 593.

¹⁰¹ *Ibidem*, str. 594.

¹⁰² Čl. 404. st. 3. ZOO-a.

¹⁰³ Čl. 404. st. 4. ZOO-a.

mogao ostati nepoznat, kupac ne gubi pravo da se pozove na neki nedostatak i kad nije ispunio svoju obvezu da stvar pregleda bez odgađanja, ili obvezu da u prekluzivnim rokovima određenima u čl. 403. do čl. 405. ZOO-a obavijesti prodavatelja o postojanju nedostatka, a i kad se skriveni nedostatak pokazao tek nakon proteka objektivnog roka od dvije godine, odnosno kod trgovačkih ugovora šest mjeseci od predaje stvari.“¹⁰⁴ Teret dokaza da je nedostatak bio poznat prodavatelju leži na kupcu.¹⁰⁵

3.7. Ugovorno isključenje odgovornosti za materijalne nedostatke

Polazeći od toga da su odredbe o odgovornosti za materijalne nedostatke predviđene ZOO-a u suštini većinom dispozitivne naravi te da daju strankama široku mogućnost uređivanja svojih odnosa, nije neočekivano da su predviđene i odredbe kojima se ugovorom odgovornost za materijalne nedostatke može ograničiti ili potpuno isključiti. U praksi se najčešće javlja u slučajevima prodaje već rabljenih stvari. „Budući da načelo savjesnosti i poštenja može biti izigrano, te da faktična ravnopravnost ugovornih strana često ne postoji, ugovorna odredba o ograničenju ili isključenju odgovornosti ništetna je i kad je izigrano načelo savjesnosti i poštenja i kad postoji značajna faktična neravnopravnost strana.“¹⁰⁶ Dakle, radi se o dvije situacije predviđene zakonom koje idu *in favorem* kupcu, a koje dovode do ništetnosti odredaba o isključenju/ograničenju odgovornosti: 1.) nedostatak je bio poznat prodavatelju, a o njemu nije obavijestio kupca i 2.) prodavatelj je nametnuo tu ugovornu odredbu služeći se svojim monopolskim položajem.¹⁰⁷

¹⁰⁴ Ćesić, Zlatko; Komentar zakona o obveznim odnosima. *Op. cit.*, str. 412.

¹⁰⁵ *Ibidem*.

¹⁰⁶ Gorenc, Vilim et. al. Komentar Zakona o obveznim odnosima. *Op. cit.*, str. 643.

¹⁰⁷ Čl. 408. st. 2. ZOO-a.

3.8. Prisilna javna prodaja

Javna dražba ili neposredna pogodba nekretnina ili pokretnina kao jedna od ovršnih radnji kojima se provodi prisilno namirenje novčane tražbine bio bi slučaj javne prisilne prodaje¹⁰⁸. Druge literature široko definiraju prisilnu javnu prodaju, pa se tako navodi da pod tim pojmom: „treba uzeti svaku prodaju stvari koja se ne obavlja dobrovoljno...“¹⁰⁹ Svakako, ZOO samo kratko određuje da je odgovornost za materijalne nedostatke stvari kod ovakve prodaje isključena.¹¹⁰

4. PRAVA KUPCA U SLUČAJU MATERIJALNIH NEDOSTATAKA

Kako bi kupac ostvario svoja prava na ime prodavateljeve odgovornosti za materijalne nedostatke, ZOO i za njega predviđa određenu aktivnu ulogu kao ugovorne strane. Ponovit ćemo ukratko još jednom najvažnije obveze kupca. Osnovna obveza je da na uobičajeni način pregleda ili da drugome na pregled stvar, te o vidljivim nedostacima obavijesti prodavatelja u roku od 8 dana, a kod trgovačkih ugovora bez odgađanja, inače gubi pravo pozivanja na materijalne nedostatke.¹¹¹ Ako se pak radi o skrivenim nedostacima, kupac je dužan u roku od dva mjeseca od dana kada je uočio nedostatak obavijestiti prodavatelja, a kod trgovačkih ugovora odmah po uočavanju nedostatka.¹¹² Također, kao i kod vidljivih nedostataka, propuštanjem takve dužnosti kupac gubi pravo pozivanja na prodavateljevu odgovornost za materijalne nedostatke. Objektivni rok, nakon kojeg prodavatelj više ne odgovara za nedostatke, iznosi za općegrađanske ugovore dvije godine od predaje stvari, a kod trgovačkih ugovora šest mjeseci.¹¹³ Prilikom obavijesti odaslane prodavatelju o uočenim nedostacima, **osim ako se ne radi o trgovačkim ugovorima**, kupac nije dužan potanje opisati nedostatak i pozvati prodavatelja da pregleda stvar.¹¹⁴ U slučaju da je prodavatelj znao za nedostatak ili mu on nije mogao ostati nepoznat: „Kupac ne gubi pravo da se pozove na neki nedostatak i kad nije ispunio svoju obvezu da stvar pregleda bez odgađanja, ili

¹⁰⁸ Ćesić, Zlatko; Komentar zakona o obveznim odnosima. *Op. cit.*, str. 416.

¹⁰⁹ Gorenc, Vilim et. al. Komentar Zakona o obveznim odnosima. *Op. cit.*, str. 644.

¹¹⁰ Čl. 409. ZOO-a.

¹¹¹ Čl. 403. st. 1. ZOO-a.

¹¹² Čl. 404. ZOO-a.

¹¹³ Čl. 404. st. 2. ZOO-a.

¹¹⁴ Čl. 406. st. 1. ZOO-a.

obvezu da u određenom roku obavijesti prodavatelja o postojanju nedostatka, a i kad se nedostatak pokazao tek nakon protoka dvije godine, odnosno kod trgovačkih ugovora šest mjeseci od predaje stvari.“¹¹⁵

4.1. Ovlasti kupca

Odredbe čl. 410. ZOO-a utvrđuju prava koja pripadaju kupcu u slučaju da na stvari postoje materijalni nedostaci te da je o njima uredno i u propisanim rokovima obavijestio prodavatelja, ali i bez te obavijesti ako se ispune uvjeti iz čl. 407. ZOO-a. Kupac u tom slučaju može:

- a. zahtijevati od prodavatelja uklanjanje nedostataka,
- b. zahtijevati od prodavatelja predaju druge stvar koja nema nedostatke,
- c. zahtijevati sniženje cijene razmjeno nedostatku,
- d. izjaviti da raskida ugovor.¹¹⁶

„U načelu, odredbe koje uređuju prava kupca primjenjuju se jednako na kupce u **trgovačkim**, građanskopravnim i potrošačkim ugovorima.“¹¹⁷ S obzirom da su ta pravila dispozitivne prirode, stranke mogu ugovorom isključiti ili ograničiti pravo kupca da koristi neke od zahtjeva predviđenih čl. 410. ZOO-a.¹¹⁸

Analizom članka 410. ZOO-a lako možemo (pogrešno) zaključiti da je kupac ovlašten po svom izboru zahtijevati bilo koje od svojih prava navedenih u članku. Kako bi bolje razumjeli taj članak potrebno je obraditi i ostale članke koje se nadovezuju na ovaj polazni.

¹¹⁵ Čl. 407. ZOO-a.

¹¹⁶ Čl. 410. st. 1. ZOO-a.

¹¹⁷ Šoljan, Vedran; Odgovornost za materijalne nedostatke stvari po Zakonu o obveznim odnosima i Bečkoj konvenciji. *Op. cit.*, str. 601.

¹¹⁸ *Ibidem.*

4.1.1. Pravo zahtijevati uklanjanje nedostataka i pravo zahtijevati predaju druge stvari bez nedostataka

Sukladno starom rimskom načelu „*pacta sunt servanda*“, zakonodavac nastoji kao krajnju mjeru predvidjeti raskid ugovora. Prema tomu, primarno pravo koje kupac ima kao način da prodavatelja prisili na uredno i valjano ispunjenje njegove obveze su pravo da zahtijeva uklanjanje odnosno predaju stvari bez nedostatka. „Pravo kupca da zahtjeva od prodavatelja ispunjenje uklanjanjem nedostataka na predanoj stvari ili da zahtjeva predaju druge stvari u skladu je sa općim načelom koje uređuje učinke obveza iz čl. 360. ZOO-a, naime, da vjerovnik ima pravo zahtijevati ispunjenje obveze dužnika.“¹¹⁹ Značaj tih dvaju prava nije samo u tome da kupac time može ostvariti svrhu zbog koje je sklopio ugovor, već i u tome što je postavljanje tih zahtjeva pretpostavka za ostvarivanje prava na raskid ugovora.¹²⁰ Kupac je taj koji ima pravo izbora između popravka stvari s nedostatkom i zamjene za drugu stvar bez nedostatka, osim u slučaju ako bi odabrani način uklanjanja nedostatka bio nemoguć ili ako bi njime, u odnosu na drugi način uklanjanja nedostatka, prodavatelju nastali nesrazmjerni troškovi.¹²¹ S takvim se stajalištem literatura ne slaže u potpunosti, navodeći da bi prodavatelj trebao biti taj koji će odrediti koji je od ta dva načina (popravak/zamjena) pogodniji kako bi se uredno ispunila obveza.¹²² Takav stav vjerojatno potječe od činjenice da su prodavatelju predmeti obveze bolje i detaljnije poznati te da bi mogao bolje ocijeniti koji je način pogodniji u konkretnoj stvari. Kako bi se zaštitilo i prodavatelja, ZOO mu dopušta da na svoju inicijativu odbije uklanjanje nedostatka ako su popravak i zamjena nemogući ili bi mu time bili prouzročeni nerazmjerni troškovi.¹²³ Razumije se da u tom slučaju kupcu ostaju prava tražiti razmjerno sniženje cijene ili raskinuti ugovor.

Zanimljivo je primijetiti da zakon ne spominje pravo kupca da, nakon što je omogućio prodavatelju naknadni rok za otklanjanje nedostatka, sam otkloni nedostatak, kao što je to predvidio ZOO u čl. 610. (kod ugovora o djelu).¹²⁴ Sukladno tomu, odredbu čl. 410. st. 9. da troškove otklanjanja

¹¹⁹ Šoljan, Vedran; Odgovornost za materijalne nedostatke stvari po Zakonu o obveznim odnosima i Bečkoj konvenciji. *Op. cit.*, str. 607.

¹²⁰ *Ibidem*.

¹²¹ Čl. 410. st. 3. ZOO-a.

¹²² Ćesić, Zlatko; Komentar zakona o obveznim odnosima. *Op. cit.*, str. 418.; Tako isto: Gorenc, Vilim et. al. Komentar Zakona o obveznim odnosima. *Op. cit.*, str. 645.

¹²³ Čl. 410. st. 4. ZOO-a.

¹²⁴ Šoljan, Vedran; Odgovornost za materijalne nedostatke stvari po Zakonu o obveznim odnosima i Bečkoj konvenciji. *Op. cit.*, str. 603.

nedostatka na stvari i predaje druge stvari bez nedostataka snosi prodavatelj, ne treba tumačiti u svjetlu toga da je kupac ovlašten samoinicijativno otkloniti nedostatak.¹²⁵

Novela ZOO-a uvela je novi članak u kojem se pobliže uređuju popravak i zamjena stvari. Oni se obavljaju besplatno, u razumnom roku od trenutka obavijesti prodavatelju o postojanju nedostataka te bez većih neugodnosti za kupca.¹²⁶ Kupac je tom prilikom obvezan staviti prodavatelju na raspolaganje stvar koje je predmet popravka ili zamjene.¹²⁷

4.1.2. Pravo na raskid ugovora

„Kupčevo pravo na raskid ugovora pravo je koje kupac ima podredno (supsidijarno) pravu zahtijevati otklanjanje nedostataka ili predaju druge stvari bez nedostataka.“¹²⁸ Primarna prava kupca su zahtijevati uklanjanje nedostataka na stvari ili tražiti predaju druge stvari koje nema nedostatke, a do zadnje novele ZOO-a bilo je i pravo na razmjerno sniženje cijene. Međutim, sada kupac: „ima pravo na sniženje cijene ili na raskid ugovora tek ako prodavatelj nije uklonio nedostatak, ili je to odbio učiniti.“¹²⁹ Dakle, kupac može raskinuti ugovor samo ako je prethodno prodavatelju dao naknadni rok za ispunjenje ugovora, bilo popravljanjem stvari koja ima nedostatak ili njenom zamjenom¹³⁰ (vidi: VTS, Pž 1075/2014-6 od 24. svibnja 2017.). Pravila o raskidu ugovora zbog materijalnih nedostataka polaze od pravila da rok za ispunjenje činidbe nije bitan sastojak ugovora¹³¹, te zbog toga otklanjaju mogućnost trenutnog raskida ugovora bez omogućavanja naknadnog roka za ispunjenje.¹³² Odredbe čl. 412. st. 2. ZOO-a uzimaju u obzir da postoje situacije kada i uz ostavljanje naknadnog primjerenog roka neće biti moguće ispunjenje, te tada kupac može i bez ostavljanja primjerenog roka otkazati ugovor: „Kupac može raskinuti ugovor i bez ostavljanja naknadnog roka ako mu je prodavatelj nakon obavijesti o nedostacima priopćio da neće ispuniti ugovor ili ako iz okolnosti konkretnog slučaja očito proizlazi da

¹²⁵ Čl. 410. st. 9. Isto tako: Šoljan, Vedran; Odgovornost za materijalne nedostatke stvari po Zakonu o obveznim odnosima i Bečkoj konvenciji. *Op. cit.*, str. 603.

¹²⁶ Čl. 410.a st. 1. ZOO-a.

¹²⁷ Čl. 410.a st. 2. ZOO-a.

¹²⁸ Gorenc, Vilim et. al. Komentar Zakona o obveznim odnosima. *Op. cit.*, str. 644.

¹²⁹ Čl. 410. st. 5. ZOO-a.

¹³⁰ Čl. 412. st. 1. ZOO.; tako vidi: VTS, Pž 1075/2014-6 od 24. svibnja 2017

¹³¹ vidi: čl. 362. ZOO-a.

¹³² Gorenc, Vilim et. al. Komentar Zakona o obveznim odnosima. *Op. cit.*, str. 649.

prodavatelj neće moći ispuniti ugovor ni u naknadnom roku, kao i u slučaju kad kupac zbog zakašnjenja prodavatelja ne može ostvariti svrhu radi koje je sklopio ugovor.¹³³ Ovom članku novelom ZOO-a dodan je i stavak 3. prema kojemu bi kupac imao pravo zahtijevati raskid ugovora ili razmjerno sniženje cijene ako bi način uklanjanja nedostatka ili predaja druge stvari imala za njega kao posljedicu veće neugodnosti.¹³⁴ Ako je pak nedostatak neznatan, a neznatnost dokazuje sam kupac, on nema pravo na raskid ugovora, ali mu pripadaju ostala prava nabrojana u čl. 410. ZOO-a.¹³⁵

4.1.3. Raskid ugovora po samom zakonu

„Raskid ugovora *ex lege* uslijedit će samo u slučaju kad je kupac točno odredio naknadni rok za uredno ispunjenje, pa je taj rok bezuspješno istekao, i to pod pretpostavkom da je taj rok razumno dug ili dulji od razumnog roka koji pripada prodavatelju.“¹³⁶ To bi značilo da je ugovor *ex lege* raskinut u trenutku isteka naknadnog roka koji je odredio kupac za uredno ispunjenje obveze. Pravni posao kupac ipak može održati na snazi ako bez odgađanja izjavi prodavatelju da ugovor održava na snazi.¹³⁷ Drugi slučaj je raskid ugovora *ex lege* bez naknadnog roka za ispunjenje. „Prodavatelj neće imati pravo na naknadni rok za ispunjenje kad je rok ispunjenja bitan sastojak prema volji strana ili po naravi posla, jer se istekom roka ugovor raskida po samom zakonu.“¹³⁸

¹³³ Čl. 412. st. 2. ZOO-a.

¹³⁴ Čl. 412. st. 3. ZOO-a.

¹³⁵ Čl. 410. st. 7. i 8. ZOO-a.

¹³⁶ Gorenc, Vilim et. al. Komentar Zakona o obveznim odnosima. *Op. cit.*, str. 650.

¹³⁷ Čl. 413. st. 1. ZOO-a.

¹³⁸ Ćesić, Zlatko; Komentar zakona o obveznim odnosima. *Op. cit.*, str. 425.

4.1.4. Gubitak prava na raskid ugovora

Unatoč tome što su ispunjeni svi prethodno spomenuti uvjeti, kupac ipak gubi pravo da raskine ugovor zbog nedostatka stvari ako mu je nemoguće vratiti stvar ili je vratiti u onom stanju u kojem je primio.¹³⁹ Dakle, kao što čl. 411. i 412. ZOO-a ističu istek naknadnog primjerenog roka kao pretpostavke za raskid ugovora, tako čl. 417. ZOO-a pridodaje tome, kao drugi uvjet za istu posljedicu, mogućnost kupca da stvar vrati: “u onom stanju u kojemu ga je i primio”¹⁴⁰ (vidi: VSRH, Rev 1632/2009-2 od 16.ožujka 2010.¹⁴¹). „Razlog za nemogućnost vraćanja nije odlučan, nego je dostatno da ta nemogućnost postoji.”¹⁴² Od tog pravila zakon poznaje i određene iznimke u kojima će kupac ipak moći raskinuti ugovor makar nije u mogućnosti vratiti stvar ili je vratiti u onom stanju u kojem je primio (stvar potpuno/djelomično propala ili oštećena):

1. zbog nedostataka koji opravdava raskid ugovora
2. zbog događaja koji ne potječe od njega (kupca) niti od osobe za koju odgovara
3. prilikom ispunjenja obveze kupca za pregledom stvari stvar propala ili oštećena
4. prije otkrivanja nedostatka kupac potrošio ili izmijenio jedan dio stvari u tijeku njezine redovite uporabe
5. ako je oštećenje ili izmjena bez značaja.¹⁴³

Bez obzira je li kupac u mogućnosti ili ne da vrati stvar ili da je vrati u stanju u kojem ju je primio, te je možda zbog toga izgubio pravo na raskid ugovora, priznaju mu se ostala prava koja mu daje zakon zbog postojanja nekog nedostatka na stvari.¹⁴⁴

¹³⁹ Čl. 417. st. 1. ZOO-a.

¹⁴⁰ Čl. 417. st. 1. ZOO-a.

¹⁴¹ VSRH, Rev 1632/2009-2 od 16.ožujka 2010.

¹⁴² Gorenc, Vilim et. al. Komentar Zakona o obveznim odnosima. *Op. cit.*, str. 656.

¹⁴³ Čl. 417. st. 2. i 3. ZOO-a.

¹⁴⁴ Čl. 418. ZOO-a.

4.1.5. Učinci raskida ugovora zbog nedostataka

Odredbe čl. 419. st. 1. ZOO-a koje uređuju učinke raskida ugovora zbog nedostataka, upućuju na primjenu općih pravila o učincima raskida ugovora zbog neispunjenja iz čl. 368. ZOO-a.¹⁴⁵ Sumirano, raskid ugovora o kupoprodaji oslobađa ugovorne strane od obveze koje su imale, osim obveze nadoknade štete.¹⁴⁶ Kupac prodavatelju duguje i naknadu za korištenje stvari kad mu je nemoguće vratiti cijelu ili dio stvari, a ugovor biva raskinut.¹⁴⁷ Ako je kupac taj koji raskida ugovor onda stvar mora i vratiti prodavatelju, ali na trošak prodavatelja.¹⁴⁸ Zauzvrat, prodavatelj će kupcu nadoknaditi plaćenu cijenu nakon što primi stvar nazad ili dobije potvrdu kupca da je stvar poslao natrag.¹⁴⁹

4.1.6. Zahtjev za razmjernim sniženjem cijene

Uz pravo na raskid ugovora, zahtjev za sniženjem cijene jedno je od supsidijarnih prava kupca u slučaju nedostataka na stvari. Prije novele ZOO-a taj zahtjev bio je primarno pravo kupca gdje je on mogao birati s kakvim će zahtjevom ići pred prodavatelja, bilo zahtjevom za popravljajem stvari, ili zahtjevom za predaju druge stvari ili pak zahtjevom za sniženje cijene stvari. Sadašnje uređenje određuje da je zahtjev za razmjernim sniženjem cijene ipak, uz pravo na raskid ugovora, supsidijarno pravo kupca. Time je naš zakonodavac izjednačio rješenja koja su se i starim i novim ZOO-om propisivala u slučaju nedostatak kod ugovora o djelu.¹⁵⁰ „Cijena se snižava prema odnosu između vrijednosti stvari bez nedostatka i vrijednosti stvari s nedostatkom, u vrijeme sklapanja ugovora.“¹⁵¹ Ovu odredbu ćemo izdvojiti jer je primjer odstupanja od BK. Prema ZOO-u cijena se snižava prema odnosu između vrijednosti stvari bez nedostatka i vrijednosti stvari s nedostatkom u vrijeme sklapanja ugovora, dok BK propisuje trenutak isporuke kao mjerodavan.

¹⁴⁵ Ćesić, Zlatko; Komentar zakona o obveznim odnosima. *Op. cit.*, str. 433.

¹⁴⁶ *Ibidem.*

¹⁴⁷ Čl. 419. st. 2. ZOO-a.

¹⁴⁸ Čl. 419. st. 3. ZOO-a.

¹⁴⁹ Čl. 419. st. 4. ZOO-a.

¹⁵⁰ vidi: čl. 608. ZOO-a.

¹⁵¹ Čl. 420. ZOO-a.

Ako kupac, nakon što je postigao sniženje cijene, naknadno otkrije neki drugi nedostatak može zahtijevati raskid ugovora ili novo sniženje cijene (postupno otkivanje nedostataka).¹⁵²

Iznimno, kupac može i nakon isteka objektivnog roka prodavateljeve odgovornosti iz čl. 422. st.1. ZOO-a, ako je pravodobno obavijestio prodavatelja o nedostacima te ako još nije isplatio cijenu, zahtijevati da se ona snizi ili da mu se naknadi šteta, a sve to kao prigovor protiv prodavateljevog zahtjeva da mu se isplati cijena.¹⁵³

4.1.7. Pravo kupca na naknadu štete

Pored prava koja propisuje čl. 410 st.1. ZOO-a, kupac ima i pravo na naknadu štete. „Formulacija čl. 410. st. 2. ZOO ukazuje na načelo vezanosti prava na naknadu štete za postojanje nekog od zahtjeva iz čl. 410. st. 1. ZOO, pa je pravodobno obavješćavanje o nedostacima prodavatelja pretpostavka ostvarivanja i tog prava.“¹⁵⁴ Uklonjeno je i razlikovanje šteta na samoj stvari i u vezi s kupljenom stvari sa štetom na drugim stvarima koja je posljedica nedostataka na kupljenoj stvari, pa je pravodobna i uredna obavijest o tim nedostacima također pretpostavka odgovornosti.¹⁵⁵ „Kupac ima pravo na naknadu štete prema općim pravilima o odgovornosti za štetu, što predstavlja dokaz o postojanju i obimu štete, te kauzalitet između povrede ugovora i štete.“¹⁵⁶ S obzirom da je riječ o odgovornosti za štetu zbog povrede ugovorne obveze, šteta u tom slučaju obuhvaća naknadu obične štete (iznimno, ako je riječ o bitnoj povredi ugovora onda – puna naknada štete), izmakle koristi te pravičnu naknadu neimovinske štete.¹⁵⁷

¹⁵² Čl. 420. ZOO-a.

¹⁵³ Čl. 422. st. 2. ZOO-a.

¹⁵⁴ Šoljan, Vedran; Odgovornost za materijalne nedostatke stvari po Zakonu o obveznim odnosima i Bečkoj konvenciji. *Op. cit.*, str. 618.

¹⁵⁵ *Ibidem.*

¹⁵⁶ *Ibidem*, str. 620.

¹⁵⁷ *Ibidem.*

4.2. Djelomični nedostaci

Predmet uređenja čl. 414. ZOO-a su tri situacije: 1. kad dio stvari ima nedostatke u kvaliteti, 2. kad je predan samo dio stvari i 3. kad je predana manja količina stvari (nedostaci u kvantiteti) (vidi: Vrhovni sud RH, Revt 167/2006-2 od 16.siječnja 2006.).¹⁵⁸ Svim tim situacijama zajednički nazivnik je djelomičan nedostatak. Kupac može raskinuti ugovor samo u pogledu dijela stvari koja je obuhvaćena tim nedostatkom, odnosno u pogledu dijela ili količine koji nedostaju. „Kupac može raskinuti cijeli ugovor samo ako ugovorena količina ili predana stvar čini cjelinu, ili ako kupac inače ima opravdan interes da primi ugovorenu stvar ili količinu u cjelini.“¹⁵⁹ Pravo kupca da raskine ugovor, bilo samo u jednom svom dijelu ili pak cijeli ugovor, sekundarno je pravo. Prema čl. 412. ZOO-a: „Kupac može raskinuti ugovor samo ako je prethodno dao prodavatelju naknadni primjereni rok za ispunjenje ugovora.“¹⁶⁰ Naravno, u svezi toga postoje neke iznimke, ali o tome će biti riječi u nastavku ovoga rada. Ovdje je još bitno naglasiti da „različito od općeg pravila prema kojem vjerovnik nije dužan primiti djelomično ispunjenje, osim ako narav obveze drugačije ne nalaže (čl. 169. st. 1. ZOO-a), prema čl. 414. st. 1. ZOO-a kupac može raskinuti ugovor samo u pogledu dijela ili količine koji nedostaju.“¹⁶¹ Također i na ove situacije primjenjuju se isti rokovi iz čl. 403. i 404. ZOO-a.

4.3. Kad je prodavatelj dao kupcu veću količinu stvari

Kod trgovačkih ugovora, u slučaju da je prodavatelj kupcu dao veću količinu stvari određenih po rodu, nego što je to ugovoreno, a kupac u razumnom roku ne izjavi da taj višak odbija, presumirat će se da je prihvatio i taj višak koji je onda dužan platiti po istoj cijeni po kojoj je platio i ugovoreni dio.¹⁶² Mora se raditi o istorodnoj robi kako bi se ovaj članak mogao primijeniti u praksi, a u suprotnom slučaju ako prodavatelj isporuči raznorodne stvari kupca neće vezati obveza iz ovog

¹⁵⁸ „Prema utvrđenju sudova tužitelj je pravodobno i uredno obavijestio tuženika o nedostacima glede manje isporučene količine brašna, pa je osnovano raskinuo ugovor glede neisporučene količine robe.“; VSRH, Revt 167/2006-2 od 16.siječnja 2006

¹⁵⁹ Čl. 414. st. 2. ZOO-a.

¹⁶⁰ Čl. 412. st. 1. ZOO-a.

¹⁶¹ Ćesić, Zlatko; Komentar zakona o obveznim odnosima. *Op. cit.*, str. 426.

¹⁶² Čl. 415. st. 1. ZOO-a.

članka.¹⁶³ Radi se o nedostatku u kvantiteti, ali ovaj put s pozitivnim predznakom. Primjenjivat će se samo kod trgovačkih kupoprodaja jer se smatra da je trgovcima nekada i u interesu primiti veću količinu naručenih stvari te da na taj način, s obzirom da ih može i odbiti, kupca se ne dovodi u nepovoljnije položaj. Dapače, daje mu se mogućnost izbora i potencijalnog profitiranja na većoj količini primljenih stvari. U slučaju da kupac ipak odbije primiti višak stvari, možebitnu nastalu štetu zbog toga mora mu nadoknaditi prodavatelj.

4.4. Kad je određena cijena za više stvari

Postoje situacije u kojima je jednim ugovorom ugovorena prodaja više stvari ili jedna skupina stvari, pa u slučaju da samo neke od njih imaju nedostatke kupac može raskinuti ugovor samo u pogledu tih stvari, dok ugovor u dijelu koji se tiče stvari bez nedostataka ostaje na snazi.¹⁶⁴ Tada govorimo o djelomičnom raskidu ugovora. „Međutim, ako one čine jednu cjelinu tako da bi njihovo razdvajanje bilo štetno, ili se od kupca ne može očekivati da će zadržati samo stvar koja nema nedostatak...”¹⁶⁵ govorimo o potpunom raskidu ugovora bilo od strane kupca ili prodavatelja. Ako kupac u tom slučaju izjavi da raskida ugovor samo u pogledu stvari s nedostatkom, prodavatelju je ostavljena mogućnost da raskine ugovor i u pogledu ostalih stvari.

¹⁶³ VTSRH, Pž 5586/05-3 od 5. lipnja 2008.

¹⁶⁴ Čl. 416. st. 1. ZOO-a.

¹⁶⁵ Čl. 416 st. 2. ZOO-a.

5. ODGOVORNOST ZA MATERIJALNE NEDOSTATKE U LANCU ISPORUKE

Poseban slučaj predstavlja odgovornost za materijalne nedostatke na stvari u slučaju lanca isporuke (više prodavatelja koji su “lančano“ povezani). Prodavatelj od kojeg je kupac iskoristio prava na osnovu odgovornosti za materijalne nedostatke u skladu sa ZOO-om, ima pravo da ta ista prava koristi prema svom dobavljaču (prethodnom prodavatelju).¹⁶⁶ Kako bi ostvario svoja prava, između njega (prodavatelja) i prethodnog prodavatelja moraju biti ispunjene pretpostavke odgovornosti za materijalne nedostatke propisane ZOO-om.¹⁶⁷ Pod ispunjenjem pretpostavki, uz one općenite koje su u radu prethodno spomenute, prodavatelj bez odgađanja mora obavijestiti prethodnog prodavatelja o tome je li popravio ili zamijenio stvar kupcu, odnosno je li mu razmjerno snizio cijenu ili je ugovor raskinut te mu uz to dostaviti i podatke koje će bit važne za prosudbu postojanja odgovornosti.¹⁶⁸ „No, zbog činjenice da je materijalni nedostatak otkrio tek njegov kupac, prodavatelj prema svojem prodavatelju često neće moći ostvarivati prava iz odgovornosti za materijalne nedostatke zbog protoka rokova.“¹⁶⁹ Objektivni rok u kojem će prethodni prodavatelj odgovarati iznosi dvije godine od predaje stvari prodavatelju od strane prethodnog prodavatelja (od trenutka prijelaza rizika). S obzirom da su ove dispozitivne odredbe, prethodni prodavatelj i prodavatelj mogu ugovoriti i kraće rokove i drugačiji modalitet odgovornosti.

6. RAZLIKA IZMEĐU ODGOVORNOSTI ZA NEDOSTATKE I JAMSTVA

U ovom poglavlju samo ćemo se ukratko dotaknuti glavnih razlika između instituta odgovornosti za materijalne nedostatke i jamstva (garancije) za stvari s obzirom da mnoge zbunjuje sličnost ova dva pojma. „Komercijalno jamstvo je svaka obveza kojom se prodavatelj ili proizvođač (davatelj jamstva), povrh zakonske obveze prodavatelja koja se odnosi na odgovornost za materijalne nedostatke stvari, obvezuje kupcu vratiti plaćenu cijenu ili zamijeniti, popraviti ili servisirati stvar

¹⁶⁶ Čl. 422.a st. 1. ZOO-a.

¹⁶⁷ Čl. 422.a st. 2. ZOO-a.

¹⁶⁸ Čl. 422.a st. 3. ZOO-a.

¹⁶⁹ Z. Slakoper, S. Nikšić, Novo uređenje odgovornosti za materijalne nedostatke u hrvatskom obveznom pravu. *Op. cit.*, str. 555.

ako ona ne zadovoljava specifikacije ili druge zahtjeve koji su navedeni u izjavi o jamstvu ili u relevantnom reklamnom materijalu koji je dostupan u trenutku ili prije sklapanja ugovora.“¹⁷⁰ Jamstvo bi se moglo shvatiti kao “nadogradnja“ odgovornosti za materijalne nedostatke. Ono obvezuje svog izdavatelja (najčešće proizvođača) samo onda kad je izdano. Garancija predstavlja povećanu razinu zaštite kupca, iznad one zakonske, a kojom njen izdavatelj na taj način želi postići bolji položaj među potencijalnim kupcima. Izdavanje jamstva prema tome ne služi isključivanju odgovornosti za materijalne nedostatke stvari propisane ZOO-om jer prodavatelj i dalje odgovara na temelju zakonskih odredbi koji se tiču odgovornosti za materijalne nedostatke. Trajanje jamstvenog roka određuje davatelj jamstva. Postoji i redosljed kojim se otklanjaju nedostaci: popravak, zamjena, sniženje cijene i raskid ugovora, jednako kao i u čl. 410. ZOO-a. Kao što je odgovornost za materijalne nedostatke zakonska obveza prodavatelja koja se iznimno može ograničiti ili isključiti, ovdje prodavatelj ide za tim da preuzima i dodatna jamstva za ispravnost svog proizvoda. Zasigurno je to dobra i pohvalna praksa koja se danas sve više i češće upotrebljava u potrošačkim odnosima.

¹⁷⁰ Čl. 423. st. 1. ZOO-a.

7. ZAKLJUČAK

Institut odgovornosti za materijalne nedostatke na stvari iznimno je važan dio hrvatskog, ali i globalnog ugovornog prava. Njegove karakteristike razvijale su se od rimskog *actio de modo agri* pa sve do danas. Pratile su razvoj trgovine i gospodarstva, ali uvijek primarno imale za cilj zaštitu kupca. Republika Hrvatska uvelike je okrenuta europskoj, kontinentalnoj, pravnoj stečevini. To potvrđuju brojni europski zakonodavni akti koje su svoje mjesto našli u zakonodavstvu RH. Prije svega tu se ističu direktive EU koje su uveliko implementirane u naš ZOO i imaju važnu ulogu u uređenju teme ovoga rada. S obzirom da je hrvatsko tržište uglavnom okrenuto onom europskom, to je ujedno i pozitivna strana europskog zakonodavnog kruga jer se na taj način izjednačavaju propisi i povećava pravna sigurnost, ali i pojednostavljuju procesi u slučaju materijalnih nedostataka na stvari. Tijekom bavljenja ovom temu i pregledavajući prijašnja uređenja odgovornosti za materijalne nedostatke, moglo se uočiti da se ona u svojim bitnim obilježjima nije previše promijenila. Prije svega, naš zakonodavni okvir odvaja odgovornost za materijalne nedostatke od odgovornosti za pravne. “Dva lica istog novčića“ ipak imaju bitne različitosti pa je dobro da se napravila zakonska distinkcija između dva instituta. ZOO je široko odredio koje su to situacije u kojima potencijalno može postojati odgovornost za materijalne nedostatke. Pritom, pazeći da zaštiti i kupca, ali i prodavatelja, namećući u pretežitom broju slučajeva, aktivnu ulogu ta dva subjekta pri rješavanju njihova problema. Novelom ZOO-a iz 2023. najznačajnije promjene zbile su se upravo na području odgovornosti za materijalne nedostatke stvari. To je rezultat implementacije nove Direktive (EU) 2019/771. Može se reći da hrvatski pravni sustav počinje prepoznavati digitalizaciju kao novi pojam u reguliranju svih instituta pa tako i odgovornosti za materijalne nedostatke. Sukladno tome, sada čl. 401. ZOO-a definira deset situacija u kojima je moguće postojanje nedostataka na stvari, umjesto prijašnjih sedam. Uvode se i novi članci 401.a i 404.a koji se isključivo bave “stvarima s digitalnim elementima“. Također, prema novom uređenju kupac više nema pravo zahtijevati “razmjerno sniženje cijene“, prije nego je prodavatelju dao naknadni rok da pokuša popravkom ili zamjenom stvari otkloniti nedostatak. Prodavatelju se omogućuje da odbije ukloniti nedostatak popravkom ili zamjenom ako mu je to nemoguće ili bi mu time bili prouzročeni veći troškovi. Kako bi se kupca osiguralo da će mu stvar biti popravljena ili da će mu se predati nova stvar bez nedostatka, ZOO mu sada daje mogućnost uskrate isplate kupoprodajne cijene do trenutka dok ne primi uredno izvršenu obvezu.

Svaka ta promjena treba dobiti vrijeme u kojem će pokazati je li njeno implementiranje u zakonodavstvo dalo pozitivne pomake. Međutim, može se zaključiti da je institut odgovornosti za materijalne nedostatke jedan od najuređenijih instituta u hrvatskom obveznom pravu i da ga sigurno, zbog njegove aktualnosti, treba i dalje proširivati i usklađivati sa svakodnevnom potrebom.

LITERATURA

A) KNJIGE I STRUČNI ČLANCI:

1. Ćesić, Zlatko: Komentar zakona o obveznim odnosima, Rijeka: Libertin naknada, 2021.
2. Gorenc, Vilim et. al.: Komentar Zakona o obveznim odnosima, Zagreb: RRIF, 2005.
3. Goldštajn, A.: Trgovačko ugovorno pravo, Narodne novine, Zagreb, 1991.
4. Klarić P., Vedriš M.: Građansko pravo, XIV. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Zagreb, srpanj 2014.
5. Petrić, Silvija: Odgovornost za materijalne nedostatke stvari prema novom Zakonu o obveznim odnosima, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, 27. (1.)
6. Slakoper, Z., Gorenc, V.: Obvezno pravo, Opći dio, Zagreb: Novi informator, 2009.
7. Slakoper Z., Nikšić S.: Novo uređenje odgovornosti za materijalne nedostatke u hrvatskom obveznom pravu, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 43, br. 3
8. Šoljan, Vedran: Odgovornost za materijalne nedostatke stvari po Zakonu o obveznim odnosima i Bečkoj konvenciji, PUG (XLVI. Susret pravnika – Opatija '08), 03, svezak 3 2008.

B) PROPISI:

1. Direktiva (EU) 2019/771 Europskog parlamenta i Vijeća od 20. svibnja 2019. o određenim aspektima ugovora o kupoprodaji robe, izmjeni Uredbe (EU) 2017/2394 i Direktive 2009/22/EZ te stavljanju izvan snage Direktive 1999/44/EZ (SL L 136, 22/05/2019, p. 28–50); <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2019/771/oj>
2. Zakon o obveznim odnosima, Narodne novine, broj 35/05., 41/08., 125/11., 78/15., 29/18., 126/21., 114/22., 156/22., 145/23., 155/23.
3. Zakon o zaštiti potrošača, Narodne novine broj 19/22., 59/23.
4. Konvencija Ujedinjenih naroda o ugovorima o međunarodnoj prodaji robe iz 1980. (Bečka konvencija- Sl. list Međunarodni ugovori broj 10/84)

C) SUDSKA PRAKSA:

1. Visoki trgovački sud RH, Pž-4513/04-3 od 3. listopada 2006.
2. Visoki trgovački sud RH, Pž 1075/2014-6 od 24. svibnja 2017.
3. Visoki trgovački sud RH, Pž 5586/05-3 od 5. lipnja 2008.
4. Visoki trgovački sud RH, Pž 1261/2022-3 od 19. travnja 2023.
5. Vrhovni sud RH, Rev 1632/2009-2 od 16. ožujka 2010.
6. Vrhovni sud RH, Revt 167/2006-2 od 16. siječnja 2006.